

PROZA

Brina Švigelj Mérat, Peter Kolšek*Navadna razmerja*

(odlomek)

Pariz, 20. oktobra 1994

Ali veš, da je švicarski pisatelj Robert Walser (1878-1956) pisal svoje romane na koledar, pri tem pa je vsak dan pomenil poglavje zase?

Na roko in na drobno izpisano poglavje brez odstavkov, v enem samem zamahu.

Zakaj ti to pripovedujem, boš vprašal. Zaradi poglavij, ki so se v tem dolgem času razgubila med nama.

A življenje ni roman, Brina, me boš od daleč potrepljal po rami.

Vse je odvisno od tega, kako gledaš nanj, Peter. Spomni se samo ljubljanskega potresa pred kdove koliko leti, vlažne noči v gozdu, tvoje pošasti in Nove Gvineje. Spomni se portugalskega taksista na aveniji Foch in okusa po razočaranju sredi maja pred šestimi leti. Pomisli na Almo Bennholdt, katere dnevi so od aprila 1989 naprej kratka in koncizna poglavja ljubezenskega romana z dolgim, trepetajočim prologom, odločnim, žarečim vrhom in negotovim koncem.

Sicer nama pa ne manjkajo le zadnja Almina poglavja (vprašaj me, na primer, po poglavju z dne 2. maja 1994!), ampak tudi nekatera, morda celo ključna, med nama. Kaj misliš?

Ljubljana, 27. oktobra 1994

Preden ti po dolgem, res dolgem času znova napišem pismo, naj ti povem zgodnico, ki zadeva najino zgodbo. Pravzaprav sem k pisanju že danes, ne pa šele pojutrišnjem, sedel prav zaradi nje. Torej. Obiskala me je hči. Nenadoma se je spomnila, da zbira znamke. Ker ji s tistimi redkimi in pisanimi iz daljnih dežel ne morem postreči, sem ji na mizo razložil vso tvojo pošto, pisma, kartice, ovojnice vseh petnajstih let tvoje Francije. In zlasti seveda zadnja leta. Prijela se je za glavo, pa ne zaradi bogastva znamk, ki so bile kljub številnosti bolj ali manj enake in na pogled nezanimive, pač pa je ostrmela ob tolikšnem pisanju. Ona, je rekla, toliko ne bo napisala do konca življenja. Tedaj je tudi mene, ki mi vsa ta negibna pošta leta in leta vene v omari, spreletelo, da so na mizi vendar razsuta leta najinega življenja. Od drobnih pozdravov na karticah z umetniškimi reprodukcijami do velikih pisem o skušnji in skušnjavah ljubezni. Sporočila, ki ne oznanjajo velikih dogodkov, a so v njih ostri robovi in mehke jase velikega kosa najinega odraslega življenja. Za mojo hčer je to nepredstavljivo veliko, za naju natanko toliko, kot sva zmogla, ne da bi se posebej obremenjevala, da morava. Ta pošta, naključno razsuta po mizi, je tako edina prava mera za Besedo med nama, čeprav z njo ni mogoče ničesar zares in natančno izmeriti, da bi bilo enkrat za vselej in do kraja odmerjeno. In prav ta najina mala ogromnost, strašljiva v pričujočnosti papirja in besed in nejasna v nedokončanosti in večnosti "vsega", je bila za mojo trinajstletno hčer tisto, zaradi česar jo je za trenutek obšla groza pred neznanim življenjem.

No, kaj se je zgodilo 2. maja 1994?

Ljubljana, 1. novembra 1994

To je tisto "pravo" pismo, ki sem ti ga po dolgem dolgem času nameraval pisati. Nisem hotel, da bi padlo prav na vse svete, a nemara je ta prvonovembrska mrtvaška fešta čisto primeren okvir. Kajti v mislih nimam nič veselega. In ta praznik, najbolj spriden od vseh ... nam,

Slovenec, je v zadnjih dveh desetletjih uspelo iz njega narediti semenj nečimrnosti, ki je v novih okoliščinah forsiranega razkazovanja verskih čustev še bolj nagnusen. Čeprav imam že dolgo svojega lastnega pokojnika, očeta, sem na vse svete še zmeraj pripet s spominom na otroški čas, ki ni bil zavezan nobeni konkretni smrti. In imel sem srečo, da mi je še uspelo ujeti košček tistega revnega časa, ko je bilo edino bogastvo na grobu nekaj doma vzgojenih krizantem; moja stara teta, zdaj seveda pokojna, je bila silno ponosna, če ji je uspelo prikrmariti skozi jesen brez ene same pozebe. Vsak večer se je ozirala v nebo in jih po potrebi pokrivala. Na tem mestu se ne morem odreči še enemu spominu. Prav ta teta, ki je dolga leta živela pri nas, je imela namreč na današnje večere svojo najbolje izdelano predstavo, pri kateri ni smel nikoli nihče manjkati. Oče, njen mlajši brat, si ni upal ugovarjati, mama, ki je bila v verskih zadevah še manj zanesljiva, toliko manj. Tako je teta prišla na svoj račun, s katerim se je po tihem maščevala za vse naše cerkvene malopridnosti čez leto. Iz rožnega venca, ki se ji je valjal po črnem krilu, je rasla nevidna, zato pa enolično slišna zgradba molitve, najdaljše, kar jih premore moj otroški spomin. Včasih je v katerem izmed nadstropij mimogrede zadremala, ne da bi utihnila, a se takoj zdrznila in spet krepko poprijela velike lesene črne jagode, ki jih je prebirala z nezmotljivo konstrukcijsko vnemo in z blaženim občutkom za brezčasje, ki se mu je v resnici približevala. Oče, ki ga je bolj kot molitev najbrž obvezovala zvestoba razpadajočim koreninam nekoč trdne kmečke rodbine, je teti vračal vse zdravamarije veselega in žalostnega dela razločno in resnobno; mama, ki se je delala, da ji na misel ne pride, da bi spodjedala očetovo avtoriteto, mu je sledila s prikritim zehanjem, ki ga je vedno mojstrsko vključila v izdihano molilno kadenco, in to sem ji po tihem zavidal; midva z mlajšim bratom pa sva si, na mojo pobudo, skušala to neskončno brbotanje nerazumljivih pomenov, ki se je mešalo z brbotanjem in toplim vonjem kostanja na starem štedilniku, krajšati tako, da sva pri vsakem odgovoru nekoliko drugače modulirala glas, pri tem pa morala skrbno paziti, da ni zašel v popačenost ali celo norčevanje. In ko je bilo dolgega obreda konec, smo bili, dobro se spomnjam, po tihem vsi veseli; in vsak je imel svoje razloge.

A zakaj ti pripovedujem te arhaične zadeve, tebi, ki si mestno dete? Prav zato! A tudi zato, da boš lažje razumela, kako mi je bilo danes, ko

sem stal sredi popoldanske pokopališke ceremonije, obsijane s poševnimi žarki. Bilo je prvič, da ni bilo mame. Prvič brez staršev. Zdaj pač ni nobenega razloga več, da bi na svoje otroštvo gledal še kako drugače kot na razgaljen predmet spomina.

Čeprav je mama še živa, njeno splošno telesno stanje se je celo izboljšalo. Vsako soboto, če le dopušča vreme, jo naložimo na voziček in odpeljemo v beli dan. Z njeno pametjo je zdaj tako, da ji ne daje jasnega in zaokroženega občutka o času in življenju, kar dobro pa se znajde sredi manjših enot. Tu in tam je skoraj takšna, kot je bila. Kadar sva sama, ponavlja stare očitke o mojem nezdravem in še drugače neprimernem življenju, na katere, kot včasih, skoraj nimam kaj odvrniti. Kadar sta sami z M., takoj preide na »ženska« vprašanja. Včasih je njeno razpoloženje tako, da stvari, ki se zdijo smešne, pove trikrat, da bi trajale dlje, spet drugič, in to je žal največkrat, pa takšno, da bi hotela kar umreti. Razmišlja popolnoma logično: hoče pošteno živeti ali takoj umreti. Dobro ve, kaj je pravo, polno življenje, ne ve pa, da je zanjo nedosegljivo. Najhuje mi je, kadar mi očita, da ne storim dovolj, da bi odšla domov; misli namreč, da je v nekakšni bolnišnici, in hvala bogu ne ve, da je v domu za umiranje – kako naj temu rečem drugače! Nepredvidljivo zaporedje lucidnosti in zmešnjave v njeni glavi me spravlja v obup. Večinoma imam pred sabo otroka, ki se mu ne znam postaviti po robu, tu in tam prisebno obupanko, ki ji težko gledam v oči. Pogosto odhajam od nje popolnoma uničen in po tihem vesel, da je minilo. In z enako tihim očitkom, da si tega veselja ne bi smel privoščiti.

Ko sem danes stal na podeželskem pokopališču in so se mimo valili ljudje, zdelo se mi je, da v samih novih oblačilih, pod katerimi sem prepoznaval tudi nekatere otroške obraze nekdanjih sošolcev in znancev, sem seveda premišljeval o smrti. O tem, da pride zagotovo, kako je to vendar jasno in ne more biti zelo daleč. Pravim "seveda" – ker je misel, kakor je resnična, hkrati del prvonovembrskega nagrobnega kiča.

Lahko noč in dobro spanje!

Pariz, 5. januarja 1995

Znova začeti. Zjutraj vstati, sprati noč s sebe, spiti kavo, pojesti kruh z maslom in marmelado, se postaviti v goloto ogledala, se usesti za pisalni stroj, polagati roke na črke, telefonirati, vzdrževati stike z ljudmi, nakupiti hrano, jo pripraviti, jo pojesti, se spet usesti za mizo, iskati stavke v sebi, čakati otroka, delati naloge z njima, iti na cesto, gledati ljudem v obraz, znova kuhati, se usesti za drugo mizo, sprati dan s sebe, se uleči v posteljo, poskušati zaspati, ker bo treba jutri spet vstati, začeti dan, sprati sanje s sebe, piti kavo in jesti kruh, se pogledati v ogledalo in telefonirati, se usesti pred ekran in iskati podobe v sebi, kuhati, jesti, iti v kino, odpreti oči, biti drugje, se znajti spet na cesti, gledati ljudem v oči, teči domov, se pogovarjati z otrokoma, poslušati poročila, jesti, se uleči, se ljubiti ali se ne ljubiti, spat ali ne spat, a vsekakor preživeti noč, ker je jutri nov dan, ker se ni moč ustaviti, stopiti vstran, si odpočiti, ker je treba ves čas znova začenjati, jutra, dneve, mesece, leta ...

Pariz, 17. januarja 1995

Veter se je dvignil že zelo zgodaj zjutraj ali celo ponoči. Ko sem odprla okno, je podil po nebu zdaj tenko, skoraj prozorno, zdaj gosto sneženo predivo oblakov in izrisaval z njimi hitre in neponovljive oblike. Zaletaval se je v dvojno vrsto kostanjev in prašil bele cvetove z njih, da je pločnik pod njimi postajal kot dolga, udirajoča se preproga. Nekaj nadstropij nižje so polknice z rednim intervalom tolkle ob okna.

Oblekla sem se in se namenila ven. Mimogrede pozvonim pri Almi, sem si rekla. Zadnje mesece se skoraj nisva videli. Zgodaj zjutraj je odhajala v atelje na robu mesta in se največkrat vračala šele zvečer. Pred nekaj dnevi mi je pomahala od daleč – očitno se ji je mudilo – in zaklicala, da je tapiserija končana. "Čez nekaj dni ti jo pokažem ! Dokler je še pri meni ..." je dodala, mi še enkrat pomahala s širokim nasmehom na obrazu in izginila za ovinkom. Ja, ustavila se bom pri Almi, sem si ponovila. Kdove čigave polknice so še naprej udarjale ob zid.

Ko sem stopila po stopnicah do četrtega nadstropja, sem videla, da niso bile polknice, ampak okna, ki jih je veter butal ob steno. Almino stanovanje je bilo na stežaj odprto. Prazno, zapuščeno. Po tleh prah in diagonalne sledi korakov. V kotu dnevne sobe stol brez ene noge. Sicer pa nikjer nikogar.

Zaprla sem okna in vhodna vrata. V stanovanju se je v hipu nastanila tišina. Sredi prostorne dnevne sobe sem se usedla na tla in se naslonila na steno.

Tako torej: Alma je odšla ... Na skrivaj, čez noč ... Ne da bi se poslovila ... Ne da bi mi povedala ... Kot tatica ... Kot je prišla ... Nekega lepega dne je bila za temi vrati ... In danes, prav tako nekega lepega dne, je ni več ... Še pred nekaj dnevi se mi je zasmejala od daleč in mi zatrdila, da mi pokaže dokončano tapiserijo ... Ljubezenski motiv iz osemnajstega stoletja ... Nekakšno jezero, žival, ki se skriva v redkem gozdu v ozadju ... In napol razgaljena boginja ob vodi ... Vse skupaj v skrajno dramatični svetlobi ... Alma Bennholdt, na pol Francozinja, na pol kdo ve ... Španka ... Portugalka ... Mogoče celo Slovenka ... Ne, Slovenci nismo tako nepredvidljivi ... Ne vem ... Še pred kratkim se mi je zdelo, da vem vse o njej ... Kako se ljubi ... Kako spi ... Kako nakupuje raviole ... Kako ji v operi solze polzijo po licih ... Kako se razpusti v naročju ... Kako lupi krompir in nadzira ribo v pečici ... Kaj misli o vojni v Bosni ... Kako jo tu in tam zagrabi tesnoba ... Kako se spogleduje s prepadi pod sabo ... A kako je življenje vendar vredno radodarnega nasmeha ... Odprtih rok ... Rdeče tkanine okoli bokov ... Kljub temu, da svet ni lep ali dober ... Da je zaznamovan z zlom, s hudodelstvom, zavistjo, s temo ... Kljub vsemu ... Stisnjena pest že na začetku ...

Ko sem vstala in stopila do oken, se je veter skoraj polegel. Majsko nebo se je spraznilo. In kostanjevi cvetovi so spet dvignili glavo.

Ljubljana, 3. februarja 1995

Ne, Alma gotovo ni Slovenka, niti na pol. Ko bi bila, bi pred svojim izginotjem vsaj po ovinkih naročila pozdrave zame. Kajti ali je mogoče,

da ne bi rekla ničesar – potem ko si me pet let zasipala z njeno zagonetno pojavo in postavo, ki ji je manjkalo samo še to, da bi se je dotaknil. In ko sem kar nekajkrat po tihem zlezel v kožo njenega ljubimca in jo skušal obdržati; tako njegovo kožo kot Almo. Ali je mogoče, da ti je po vsem tem preprosto »ušla«! In za povrh: to mi poveš skoraj leto kasneje. Zdaj je prepozno tudi za čudenje. Tako ni od nje ostalo nič. Morda spomin na nekaj, česar sploh ni bilo?

Pariz, 27. februarja 1995

Ali sem ti že pripovedovala o svojem strastnem odnosu do pisave, do rokopisa? O tem, da me na roko izpisane besede privlačijo kot migotajoč zvezdopis? Da me ta skrivnostna povezava med roko in dušo preseneča kot naš najbolj precizni in simultani faksimile? Da vsakič znova prepoznavam v njej naš drugi, zvestejši obraz?

Ali se spomniš neke moje mladostne prijateljice in sošolke, s katero sva delili skupni kult pisave: najvišji dokaz najinega prijateljstva je bil namreč ravno v njej. Potrpežljivo, iz dneva v dan sva izdelovali tako rekoč skupno pisavo, tako zelo podobno druga drugi, tako zelo sestrsko, da sva lahko zamotili vsakega amaterskega grafologa in predvsem najine profesorje, ki se jim niti sanjalo ni, da so najine šolske naloge in kontrolke napisane v dvoje. Še bolj pa se spominjam nekega jutra – živela sem že v Parizu – ko sem prejela njeno kartico. Zgodilo se je po dolgih letih in relativni indiferentnosti med nama. Med najinima pisavama ni bilo nenadoma nič več skupnega: ubrali sta vsaka svojo pot, radikalno in definitivno.

A hotela sem ti povedati predvsem, da ko sem dober teden po Almini izselitvi z avenije Niel v poštnem nabiralniku našla pismo, sem takoj vedela, čigavo je, ne da bi ga najmanj pričakovala.

Almina pisava zbudi pozornost, kot zbudi pozornost njena rdeča obleka. Odločna, hitra, samosvoja. S široko prečrtanimi t-ji, z visokimi loki l-jev. Z igrivimi pentljami k-jev. Z ovalnimi, vitalnimi trebuhmi a-jev in o-jev. Čeprav je kljub njeni samozavesti in kipenju navzgor moč razbrati v njej tudi nekaj zlomljivega in ranljivega, kar se ne opazi ravno na prvi pogled.

Pariz, 6. marca 1995

Pismo, zelo kratko, je bilo tole :

"Nisem pozabila na Amorja in Psiho ob jezeru. V četrtek ob petih te čakam na križišču ob mostu Pont Neuf.

Še nekaj: prosim, poskusi izvleči pošto iz našega bivšega nabiralnika. Prinesi mi le pisma. Drugo vrzi v smeti. Hvala." Alma

Še isti dan, v katerem sem prejela Almino pismo, sem iz sosednjega nabiralnika drugo za drugo izbrskala najrazličnejšo pošto: reklame, revije, račune in pisma. Vse sem vrgla v smeti razen petih pisem. Vseh naslovljenih na Almo Bennholdt, 109, Avenue Niel, Pariz. Vseh izpisanih z isto pisavo. Bolj okroglo od Almine, bolj okrašeno, a tudi bolj trdno postavljeno v prostor. Položila sem jih na dno košare in odšla po nakupih.

Nekaj dni sem jih nosila za sabo. Niti ne vem zakaj. Najbrž sem imela občutek, da prenašam kdove katero skrivnost. Seveda sem vedela, čigava so. Takoj ko sem jih privlekla na dan, sem vedela, da so njegova. Pisma Alminega ljubimca. Le čigava naj bi bila? Le kdo drug bi ji dober teden po njenem izginotju napisal drugo za drugim pet tresočih pisem?

Ljubljana, 13. marca 1995

Le kdo drug je bil sinoči, pravzaprav ponoči, pri meni kot K. Po zelo dolgem času. Napovedal se je po telefonu in me vprašal, ali imam kaj alkohola. Imam. Po njegovem glasu mi je bilo jasno, da je že hudo zdelan, v resnici je bil še bolj. Pripeljala ga je neka drobna blondinka, nikoli je še nisem videl, tiha, lahko bi se reklo, da tudi pretirano vdana. K. je na hitro zlil vase dva kozarca žganja, potem je molče bolščal s tistim svojim vzvišenim pogledom, ki vse ve, četudi ve narobe. Ženskica je nekaj rekla, nekaj popolnoma nepomembnega, in K. je zarežal vanjo, da če je tako, ga ona že ne bo peljala domov. Bilo mi je mučno in žalostno, skoraj na silo sem ga moral odpraviti in ji ga pomagati zvleči do lifta.

Tako je to: če je slučajno trezen, ne more biti z mano, ker me ne more gledati, kako prešerno pijem in "mi nič ni". Če je pijan, je nemogoče z njim. In tako ne prideva nikoli več skupaj.

Ali ima K. ponesrečeni obisk kakšno zvezo z Almo in njenim ljubimcem, s katerim se obsesivno družiš? Ima, kajti ljubezen pozna tako vzvišenost kot razdejanje. Prvo slutimo po navadi od daleč, drugo vidimo od blizu.

Pariz, 4. aprila 1995

Nekaj dni sem zvesto hranila pisma Alminega ljubimca. Po svoje so mi delala družbo in mi dajala občutek, da Alma ni izstopila skozi glavna vrata iz mojega življenja. Da je še naprej najina junakinja, čeprav negibno sedi v senci stranske lože, nedaleč od izhoda v sili.

Spomnila sem se na primer nekega dialoga med njima. Včasih si rečeva stvari zelo naravnost, je rekla Alma. Jaz na primer, da nisem mogla zaspati, strah me je bilo, stiskalo me je v grlu in v prsih: da bom zdaj zdaj stara, da se ne bo nihče več obrnil za mano na cesti, da me nihče več ne bo gledal v oči v metroju. Moje rame se bojo upognile, koža ovenela, oči bodo brez leska in hudobne. Nihče me ne bo ljubil in jaz ne bom ljubila nikogar in pred mano bo le še smrt. In on, da bo hodil na moj grob, kjer koli bo. Usedel se bo zraven mene in molčal z mano kot John Wayne na grobu svoje žene v filmu Johna Forda. In jaz, da nisem njegova žena. In on, da res nisem, a da nihče ne more ničesar proti nama. Proti spominu. Spomin je največ, kar imava. Spomin je vse, kar nama ostane. In jaz, da ne maram jokati ob devetih zjutraj. In on, da ljubi moje solze, kot ljubi vse moje tekočine. In Alma, da v resnici ljubi le Giovannija Battisto Pergolesija, kot mu je rekla prvi dan, ko sta se ulegla skupaj.

Pariz, 5. aprila 1995

Vidiš, po najinem daljšem molku sem se spet navadila na korespondenco s tabo. Vstati in ti napisati pismo. Vstati in položiti besede med naju. Vstati in misliti nate. To v različnih intervalih in ritmu počnem pravzaprav že sedem let.

Sedem let!! Sedem let kot sedem čudes. Sedem let kot sedem strani neba. Moj polbrat F. P. je glede njih napisal tole: "Prave pokrajine so tiste, ki jih ustvarimo sami, in glede na to, da smo njihovi bogovi, jih vidimo, kakršne v resnici so. A nobena od Sedmih strani neba ni tista, ki jo zares hočem videti; jaz potujem po osmi in le osma je resnično moja."

In midva, Peter? Ali prekoračujeva najin zadnji, sedmi svet ali že ves čas potujeva le po osmem? A naj bo tako ali drugače, naj se približujeva kateri koli meji, ti moram prej povedati še nekaj stvari.

Pisma Alminega ljubimca. V četrtek zjutraj, tisti četrtek, ko naj bi se bili videli z Almo, sem odprla eno izmed njih. Drugo sem vrgla v smeti, preostala tri sem imela namen dati Almi. Kot vidiš, me je napadel nekakšen simbolizem števil. $5 - 2 = 3$ (a $5 + 2 = 7$)

O tem, da sem odprla pismo, ki ni bilo namenjeno meni, bi se seveda dalo reči marsikaj. Prav tako ne mislim klicati na pomoč svojega posvojenega brata, ki bi mi en dva tri našel opravičilo za takšno ravnanje oziroma vmešavanje v druge duše. A kot lahko opaziš, sem kljub vsemu sledila nekakšni deontologiji branja tujih pisem: obe pismi, prvo, ki sem ga imela namen prebrati, in drugo, ki sem ga vrgla v smeti, sem izbrala z zaprtimi očmi. Poleg tega sem si vzela čas. Sončno majsko jutro. Nekakšno zatišje. Skoraj mir. Usedla sem se v najbližjo kavarno na Aveniji Niel in naročila dvojno kavo. Spila sem jo počasi, da sem čutila kapljati grenkobo po grlu. Šele potem sem odprla pismo.

Pariz, 16. aprila 1995

Ne misli, da delam vaje iz suspenza, čeprav sem se v filmu marsikaj naučila. Pač pa lahko upoštevaš dejstvo, da upočasnjujem konec. Kot je

Alma upočasnjevala začetek. Očitno je vedela vnaprej, da je ljubezen predvsem začetek. Da je vse drugo le drsenje navzdol in kompromis.

Pismo njenega ljubimca se namreč glasi takole :

Alma,

kot vidiš, ti pišem vsak dan. Kjer koli sem. Pariz, Lizbona, Aix-en-Provence. Vsak dan mislim nate. In vsak dan izgovarjam iste besede. Vsak dan jih izpisujem na isti rumenkast papir. To bom počel do dneva, ko bo moja roka omagala, ko ne bo mogla več. Ko bo iztisnila iz sebe še zadnjo senco grenkobe in sovraštva.

Kajti dan za dnem ti šepetam, da te sovražim. Sovražim tako zelo, kot sem te prej ljubil. In sovražil te bom, dokler te ne bom počasi pozabil.

Pariz, 18. aprila 1995

Tako sta me sredi lanske pomladi in začetka poletja nepričakovano obiskali melanholija in utrujenost. Ne vem, ali se je njun prihod ujemal s pismom Alminega ljubimca: vsekakor sta se za nedoločen čas udobno naselili v meni in tudi najboljša volja mojega posvojenega brata F. P., ki je sicer eden največjih ekspertov za osebno in univerzalno depresijo, ni mogla nič proti njima. Zahajala sem v ulico Odéon, ker sem verjela, da bom nekega dne vendar naletela na E. M. Ciorana. Seveda sem veliko pričakovala tudi od tebe. Vsako jutro sem čakala poštarja, ki si je moral predstavljati, da sem največja zaljubljenka na svetu.

Tisti popoldan, v katerem naj bi mi bila Alma pokazala dokončano tapiserijo in jaz prinesla njena pisma, sem šla v kino. Izbirala sem, dobro se spomnim, med Satyajitom Rayem in Busterjem Keatonom. Odločila sem za drugega in ostala kar projekcijo in pol.

Ko sem prišla ven, je bil že večer. Stopila sem do prvega zaboja za smeti in vrgla vanj tri še zapečateni pisma. Izmed petih pisem z enako vsebino se je rešilo le tisto, ki sem ga prebrala in ti ga prepisala. Z Almino fotografijo iz odraščajočih let je tako edina stvar, ki mi je ostala od nje.

Ljubljana, 30. maja 1995

Nocoj sem bil spet, letos prvič, na svoji stari "poljani". Beseda je pesniška, in to po pravici. Nanjo je v pravem pomenu mogoče misliti le v zvezi z Murnom. Ta je pred stotimi leti prav gotovo pohajkoval prav tu nekje: podaljšek ljubljanske Poljanske ceste se pač izteče v polja proti Polju (Devica Marija v Polju). Kaj je poljana? Zagotovo tudi resnična pokrajina, a kakšna. Ker jo poznamo predvsem iz poezije, so njene trdne meje zabrisane. Tako je postala poljana nekaj, kar v našem slovarju sicer obstaja, a jo je hkrati težko konkretizirati na določen prostor; popolnoma je odvisna od pesniškega spomina. Tako poljana je in ni. Je več kot polje in manj kot dolina. Prepričan sem, da v splošnem velja vsaj tole: nekaj razsežno svetlega (župančičevskega) in otožno mehkega (murnovskega).

Bojim se, da komaj veš, o čem govorim. Torej: o levem bregu Ljubljanice, od Fužinskega gradu do vevške gmajne. To je široka, dolga travnata planota pod umobolnico v Studencih, lahko upognjena kot tok Ljubljanice. Po njej pelje bela pot. Nocoj sem prišel tja prav v času, ko so vzletele kresnice in se začele pretikati skozi dišeč zrak. Čez dan so morali pokositi, na tleh je ležalo sveže seno, zato je nad zemljo lebdel tisti žehteči zrak, ko se vonj po surovo svežih travah spreminja v trajen parfum ožganih bilk. Čeprav so že gorele prve zvezde, sem se z vidne poti podal kar počez, čez košenine proti temni, gosti obrobi reke, od koder so prihajali ostri vonji po koprivah in lapuhu. Tu in tam je bil še zmeraj nemiren kakšen ptič, rezki, parajoči glasovi so segali v enakomerno petje murnov kot nevarna roka. Morda zaradi bližine reke, ki si zračne tokove vedno upogne malo po svoje, je prostor nad velikim, pokošenim travnikom spreletela vlažna perut vetra in vse te vonje in glasove in svileni temo z zvezdami in kresnicami vred zanesla proti prvim velikim predmestnim blokom, kjer sem še pred kratkim živel.

Zdaj sem bil, kot že dolgo ne, srečen, čeprav sem vedel, da bo tako le zelo kratek čas. Bilo je neizmerno vsega in za hip se mi je zazdelo, da bi moral tudi nekaj neizmerne storiti, kajti vonji in glasovi so se začeli mešati s silhuetami sanj in spominov. Naj se uležem vznak na pokošeno travo in pričakujem, da bo "kot nekoč"? Počasi sem se obrnil in se začel

vračati tudi v tisto ravnotežje, ki omogoča distanco do "poljane". Kaj pa naj bi!

A zakaj ti to pišem, se ne bo tam pod Elizejskimi poljanami bralo kot ruralna neslanost iz drugega, minulega in zato nadležnega sveta? Ali pa boš potlačila misel, da nekaj takega pravzaprav obstaja, zlasti pa je zanesljivo bilo – daleč daleč pred tem pismom. Jutri imaš rojstni dan; nikakor ne mislim, da je tole najprimernejše voščilo, a če nič drugega, ti poklanjam vsaj nekaj živega. Poljano, ki noče biti le beseda v slovarju.